

ránban körbejárja Homeini néhány, németországi élményekkel, kötődésekkel is rendelkező bizalmi emberét, mint Tabatabai, Bochumban doktorált helyettes miniszterelnök, Besheti ajatollah és mások, akiken keresztül az ügy eljut Rafszandzsani parlamenti elnökkel vagy Homeini fiával, Ahmaddal kijelölt szintekig. Tatabai már 1980 márciusában kapcsolatba lép Genschert német külügyminiszterrel. E megbeszélés során nyer felhatalmazást a német tárgyaló fél az iráni iszlám állam bizalmát élvező Algéria bevonására a folyamatba. Ez irányú egyeztetésre Tito jugoszláv elnök belgrádi temetése (máj. 8.) alkalmával kerül sor Schmidt kancellár és Bendzsedid algériai elnök között. Szeptemberben Warren Christopher amerikai külügyminiszter-helyettes bevonásával a Friedrich Ebert-alapítvány egy bonni konferenciája mögé rejtett megbeszélés keretében első alkalommal kerül sor háromoldalú egyeztetésre. Ennek során a sah amerikai útját illető szimbolikus politikai kérdést „lefordítják” – a befagyasztott iráni követelések felszabadítása, a szankciók felfüggesztése mellett, az ex-uralkodó odamentett javainak kiszolgáltatására. A résztvevők a siker jeleként könyvelhetik el, amikor kevéssel ezt követően Homeini egy nyilvános beszéde akár csak érintőleges formában az újszerű amerikai vállalásokra utal, nyilvánvaló jeladésként a parlament számára. Az amerikai fél egyeztetés nélküli és sikertelen májusi szabadítási akciójával egyszer már visszavetett folyamat, minden bizonnyal a szept. 22-diki váratlan iraki támadás zűrzavarában, ezen az immár elég magas szinten azonban rövid időre elakad. A hosszasan elnyúló záróegyeztetések azután immár közvetlenül az amerikai fél (Christopher) és – Irán képviseletében – Algéria között zajlanak, míg végre sikerül megállapodni arról, hogy Irán a maga politikai eszközeivel „arcvesztés nélkül”, mindenesetre azonban egyoldalúan véget vet a teheráni túsdrámának. Az amerikai túsok 1981 januárjában Algérián keresztül végre meg is érkeznek Wiesbaden amerikai NATO-bázisára. Az amerikai vezetés kifejezi köszönetét német irányban a felvállalt és professzionális következetességgel végig vitt, eredményes közvetítésért, kiemelve Genschert külügyminiszter és Ritzel nagykövetség szerepét a folyamatban.

Az események bemutatását a szerző újonnan előkerült bonni dokumentumokra alapozza tanulmányában, de felhasználta Ritzel és más

résztvevők visszaemlékezéseit is. (Ritzelére vonatkozóan lásd: *Soweit ich mich erinnere*, 1998). Az egykorú sajtó és a közvetlen utókor általában csak Genschert, amerikai részről pedig csak Christophert említi az eseményekkel kapcsolatban. A dokumentumok tükrében ma azonban feltehetően Ritzel szerepét tennénk az első helyre.

Komáromi Sándor

Csak európai tragédia ne legyen a görög drámából!

Bastian, Jens: Wird das griechische Drama zu einer europäischen Tragödie? = Südosteuropa Mitteilungen, 55.Jg. 2015, 2. No. 36–45. p.

A független tanácsadóként (korábban pedig az EB görög munkacsoportjának tagjaként) Athénban ténykedő szerző a 2015. márciusi helyzetkép alapján ad aggodalommal teli gyorslemezést a pénzügyi világválság nyomán elhatalmasodó görög adósságválság elhúzódó kezelésének kilátásairól.

Az alternatív baloldal színeiben fellépő Sziriza év eleji választási győzelme és kormányra kerülése kül- és belpolitikai szintéren egyaránt új helyzetet teremtett az adósságválság kezelését illetően. A Sziriza a Brüsszel és pénzügyi szervezetei a korábban meghatározó jobb- és baloldali erők politikai váltógazdálkodására rákényszerített megszorítási politikát ellenző programmal nyert választást, rámutatva a megszorításoknak a költségvetési hiány nagyságrendjéhez mért eredménytelenségére és kilátástalanságára. Önmagában a görög államháztartás belső lehetőségei rendkívül korlátozottak. A turizmus vagy a kereskedelmi hajózás elaprózódó, gyengén és hézagosan adózó szolgáltatásaira korlátozódó reálgazdaság növekedési potenciálja igen szerény, nem beszélve a válsághelyzetből fakadó lehasználtóságáról, húzóerőt lényegében nem képvisel. A szorgalmazott privatizálási folyamatnak sem várható jelentősebb hozama. A Szirizával képviselt görög hivatalos álláspont értelmében a megszorítások tovább nem fokozhatók, éspedig nem csak a társadalmi béke fenntarthatóságának kérdése okán, hanem mert még inkább ellehetetlenítik a gazdaság mozgásterét, s magasabb kockázati felárral terhelik még a kötvény-

kibocsátásoktól remélt többletforrásokat is; a költségvetés menthetetlenül benne ragad abban az ördögi körben, melyből semmilyen irányban nincs kitörés. Az EU-partnerek ezt nehezen, illetve csak lassan értették meg. Az új görög vezetésnek viszont azt kellett megértenie, hogy az államadósság elengedéséről továbbra sem lehet szó, hogy a nemzetközösség nem kíván foglya maradni kritikátlan döntésének, mellyel annak idején a kritériumok szigorú számonkérése nélkül felvette soraiba az országot, majd az euró-övezetbe is befogadta. Így a tárgyalások a törlesztési könnyítések, illetve rendkívüli mentőcsomagok kieszközlésének lehetősége vagy a bankhálózatot életben tartó, ún. ELA-kölcsönök köré összpontosultak. (Más, későbbi forrásokból tudjuk: időközben sor került már a harmadik mentőcsomag odaítélésére.) E tárgyalásoknak a válság hosszabb távú, kis lépések – mindenesetre kínosan fegyelmezett kényszerlépések – sorozatán át történő leküzdésének reménységével kell folyniuk. Közben a helyzet mind külső, mind pedig belső megítélése tovább közelített a „grexit”, az euró-zónából elkerülhetetlen görög kilépés rémképe felé.

A Ciprász-kormány kezdettől fogva borotvaélen táncol az EU feltételei és a görög társadalom elvárásai között. (Napi forrásból tudunk vizsزالépéséről és újabb előrehozott választások kitűzéséről 2015 szeptemberére, melyek eredményétől nyilvánvalóan saját belső pártellenzékével szembeni megerősítését reméli.) Görögországban a politikai cselekvés amellet egy diffúz, kiszámíthatatlanul hullámzó, összefüggéslátásra soha nem szoktatott közvélemény előtt zajlik, amely legfeljebb parciális érdeksérelmekre reagál. Jellegzetes tünet az uniós kötelekekkel (legalább ezek berlini háttereivel) való szembefordulás rohamos erősödése közepette megnyilvánuló ragaszkodás az euró-zónában maradáshoz.

A rendezés esetleges meghíúsulása Görögországra nézve felmerülhetetlen katasztrófát jelentene, de az integráció feszítő szilárdsága szempontjából legsúlyosabb kárát látna maga az Unió is. Egy, az Unió és egyben a NATO délkeleti szárnyát érintő esetleges kibillenés felbecsülhetetlen veszélyeket hordozna mindenekelőtt geopolitikai tekintetben. Maga Obama amerikai elnök sem maradt szótlannul. Mindenki tudja: ezen a ponton okkal tarthatunk Moszkva szándékaitól, mint ez irányban intő példával szolgál Ukrajnát érintő katonai agressziója. Ebből a szempontból óvni kell a görög vezetést attól, hogy a válságkezelés során

Oroszországra kacsintgasson (vajon ilyesmit akart-e meglebegtetni a jól időzített kapcsolatfelvétel?) akár csak zsarolási szándékkal Brüsszel irányában. Talán megvéd ettől egyelőre az orosz gazdasági potenciál gyengélkedése. Mindenesetre emlékeztessünk a két év előtti ciprusi válság orosz vonatkozású áldatlan eseményeire (Sarris pénzügyminiszter hiábavaló moszkvai útjával és egyebekkel).

Egyben bizhatunk: Athén és Brüsszel kölcsönösen egymásra vannak utalva, s egymásra figyelve jól kiszámított lépésekkel talán mégiscsak célhoz érnek. Személy szerint Ciprász miniszterelnök az eddigiekben felelős, mértékadó politikusnak bizonyult. A folyamat kellős közepében feszült várakozással vagyunk a folytatás iránt.

Komáromi Sándor

Az informális és a nem hagyományos foglalkoztatás Szerbiában a gazdasági világválság idején

Monastiriotis, Vassilis–Martelli, Angelo: Labor-market Informality and Nonstandard Employment in Serbia during the Global Financial Crisis = Südosteuropa, 62. Vol. 2014, 4. No. 421–439. p.

A cikk a foglalkoztatási viszonyokat térképezi fel a 2008-2011-es gazdasági világválság idején Szerbiában. Miközben a nem hagyományos (pl. részmunkaidős) foglalkoztatás általánosságban véve alacsony a Nyugat-Balkánon, az informális (nem bejelentett) foglalkoztatás meglehetősen nagyarányú. A szerzők azt vizsgálták, hogy hogyan változtak a nem hagyományos és az informális foglalkoztatás jellemzői az évek során. Módszerük a következő volt: megbecsülték, hogy egy egyén mekkora valószínűséggel végez informális, illetve nem hagyományos munkát, majd összehasonlították a különböző jellemzők disztribúcióját a tényleges adatokkal foglalkoztatási típusok és évek szerint lebontva.

Közismert, hogy Szerbiában és a nyugat-balkáni régióban sokkal pregnansabb az informális munkaerőpiac jelenléte, mint Dél-Európa egyéb részein. A válságot megelőző évek gyors gazdasági növekedése